

70. výročie...	1,2
Zo Slovenska	3
Andrej Sládkovič	4
Michaela Musilová	5

Slovenské ZVESTI

Banská Bystrica	6,7
Čo robíme v komunite	8
Čo robíme v SDB	9
Detský kútik	10
Zo stola výboru	11

Informácie o aktivitách slovenskej komunity v Melbourne

Ročník IX

Číslo 2/2020

Vydáva ASAV, PO Box 263, Kew

www.asav.org.au

70. výročie založenia Združenia austrálskych Slovákov

Na Veľkú noc by sme si pripomenuli 70 rokov od založenia najväčšej a stále aktívnej slovenskej organizácie v Austrálii.

Slováci v Austrálii boli vždy jedna z menších skupín emigrantov. Prvý Slováč, ktorý sa v archívoch spomína, je slovenský misionár z dedinky Malý Slavkov, Jakub Longa. Prišiel do Adelaide, Južná Austrália, v roku 1888 a odtiaľ odišiel na misiu v Daly River, blízko Darwinu. Rôzne prúdy migrantov prichádza v priebehu 20. storočia. Prvá väčšia skupina 160 Slovákov nastúpila 29. februára 1928 v prístave Bremen na loď Koln. Najpočetnejšia po 2. svetovej vojne, tiež veľká skupina prišla po sovietskej invázii Československa v roku 1968 a v rokoch 1979 – 1989.

Príchod povojnovej vlny utečencov, keď už prevládali politické dôvody vystaňovania nad ekonomickými, cítila potrebu organizácie. Myšlienka na založenie Združenia austrálskych Slovákov (ZAS) sa zrodila na Vianoce 1949 v dome pána Čobanova a realizovala sa cez Veľkú noc v apríli 1950 v dome pána Janduru, neskôr vo YMCA Sydney, kde prebiehali voľby. Na tomto stretnutí sa zúčastnili aj Slováci z Viktórie, Queenslandu, neskôr aj z Južnej Austrálie, Západnej Austrálie a

Tasmánie. Prvý predseda ZAS bol Dr. Ladislav Chlumecký, podpredsedovia Dr. Pavol Hrtús-Jurina z Južnej Austrálie a K. Galvánek, tajomník J. Sečanský a redaktor Štítu Juraj Čobanov.

ZAS navrhlo vydávanie vlastného tlačového orgánu. Jeho prvé číslo vyšlo 8. júna 1950 pod názvom Štít (neskôr premenovaný na Slovenský Štít) a tu jasne deklarovalo svoju orientáciu. Boli tu publikované hlavné programové ciele ZAS-u (zjednotenie slovenského politického

exilu, slovenská štátna nezávislosť, reprezentácia života tunajších Slovákov, organizačné záležitosti). Táto orientácia sa zmenila po roku 1989.

Združenie austrálskych Slovákov vo Viktórii (ZASV) nebolo v roku 1950 veľmi aktívne, a preto si na výročnú členskú schôdzu 18. 8. 1951 pozvali tajomníka J. Sečanského zo Sydney. Vo svojom príhovore pripomenul potrebu tejto organizácie ako platformu pre spoluprácu medzi Slovákami a austrálskou vládou, ale tiež s ostatnými národnostnými menšinami. Pán Ondrej Banda bol znovu zvolený za predsedu a jeho tajomníkom sa stal pán Ladislav Tomaščík.

Združenie sa organizovalo spolu s cirkevnými oslavami pri katolíckom kostole. Prvý slovenský kňaz prišiel po Vianociach 1953 zo Sydney. Rev. Štefan Senčík žil v Hawthorn. S jeho príchodom ožil nielen duchovný život (konali sa slovenské omše v kostole Sv. Moniky vo Footscray), ale aj kultúrny a spoločenský život. Spevácky zbor mladých nacvičoval u pani Leontíny Kráľovej, v dome pána Ondreja Bandu, prvého predsedu ZASV nacvičovala folklórna skupina Beseda slovenské tance. Športoví nadšenci sa stretávali v Slovenskom ping-pongovom klube s viac ako 40 členmi a Tenisový klub v

Andrej Sládkovič

DETVAN - VRSTOVNÍKOM

*Vo víchriciach žitia, v tvrdých
časov boji,
ten ľud náš pozrime, vrstovníci moji
Veky nám uchytia tie svitania žiare,
zmiznú — ako v dyme obeť na
oltáre.*

*Ako obeť stlejú — bodaj by len stleli
aby sme svet nový, vek slávy videli:
lež dúhu nádejú ktože z nás nelúbi?
a let sokolový a zelené duby?*

*A drumble dievčej žiaľ a
spevavé pole,
a jarú družinu a nebové hole,
a voľnú svetlú dial' a mohutné sily,
a tichú dedinu by sme nelúbili?*

Royal Park s 23 členmi. Toto obdobie bolo veľmi bohaté na spoločenské aktivity aj vďaka talentu Rev. Štefana Senčíka. Ďalšia aktivita úzko spojená so ZASV bola výstavba katolíckeho kostola v Caveate, kde žila skupina slovenských roľníkov. Caveat je asi 30 km od mestečka Seymour na sever od Melbourne. Prvú sv. omšu slávil Rev. Tibor Strnisko 1. a 2. novembra 1956.

Dôležitá udalosť v melbournskej slovenskej komunite bolo aj prijatie Slováka Petra Razgu do Policajných zložiek štátu Viktória po skončení Policajnej akadémie v roku 1956. Bol prvý policajt z národnostnej menšiny (nie Brit).

Šesťdesiate roky boli pasívne. Posledný predseda v roku 1963 bol pán Kašárik, ktorý sa vzápätí odsťahoval z Melbourne a združenie bolo vyše 6 rokov bez aktivít.

Situácia sa zmenila po auguste 1968 s príchodom slovenských utečencov do Austrálie. Ich príchod oživil slovenskú komunitu, ktorá pomáhala morálne aj finančne, hlavne pri hľadaní práce a ubytovania.

Počas tohto obdobia veľa austrálskych Slovákov mohlo prvýkrát navštíviť Slovensko.

Kongresy austrálskych Slovákov boli založené v roku 1971, keď sa v Melbourne konal eucharistický kongres. Tu vznikla myšlienka na stretnutie Slovákov. Kongresy sa konali každé dva roky alternatívne v Sydney, Melbourne a Adelaide. Do konca 90. rokov boli úspešné s účasťou krajanov z celej Austrálie.

Dve významné udalosti – v roku 1978 bol kongres otvorený Federálnym ministrom pre prisťahovalectvo a etnické záležitosti – prvýkrát na etnickej udalosti. Privítal viac ako 600 účastníkov, pozrel si výstavu

slovenských umelcov a zúčastnil sa bohatého galakonzertu. V roku 1991 sa kongres znovu konal v Melbourne za účasti dvoch slovenských politikov – Jána Klepáča a Milana Kňazka.

Posledné dva kongresy sa konali v roku 2005 v Adelaide a 2008 v Melbourne. Účasť sa rokmi znižovala, keďže prestali plniť pôvodný účel. Zmena politického systému a následné stretnutia krajanov poriadané na Veľvyslanectve Slovenskej republiky v Canberre ich nahradili. Ďalšie aktivity ZASV bola organizácia Letných táborov pre deti, tanečné zábavy, pikniky, víkendové výlety autobusom, semináre a iné.

V roku 2006 skupina nadšencov pod vedením Terky Kráľovej začala nacvičovať prvú z troch úspešných divadelných hier – Kubo od Jozefa Holého, nasledovalo Dobrodružstvo pri občinkoch Jána Palárika a Čaj u pána senátora Ivana Stodolu. Všetky tri predstavenia mali veľký úspech a videli ich aj Slováci v Sydney.

Zmena demografie slovenských prisťahovalcov, možnosť cestovať na Slovensko a aj iné príčiny spôsobili zníženie záujmu najprv o poriadanie zábav, neskôr o spoločné výlety. Bolo potrebné zmeniť smerovanie organizácie alebo zaniknúť. V roku 2011 si nový výbor dal za úlohu založenie slovenskej školy pre deti a dospelých, ale aj pokračovanie aktivít minulého výboru. Neskôr začal vydávať bulletin informácií o živote

slovenskej komunity, ale aj informácie o úspešných Slovákoch doma a vo svete – Slovenské zvesti.

Združenie sa zúčastňuje na aktivitách iných krajských organizácií – Slovenský spoločenský klub v Lavertone, Sokol Melbourne, Šumava Belgrave. Pravidelne máme stánky na festivale Čechov a Slovákov VodaFest a Jarmok.

Slovenská škola Slovenská detská beseda je riadená ZASV a je registrovaná Komunitné jazyky Austrália (Community Languages Australia) a akreditovaná Odborom školstva štátu Viktória (Department of Education and Training). Tento rok je zapísaných 35 detí. Pravidelné školské tábory na Phillip Island sú populárne pre slovenské rodiny z Viktórie, ale aj zo Sydney a Canberry.

Na záver vďaka patrí všetkým, ktorí sa pričínili o udržanie tejto už jedinej organizácie Združenia austrálskych Slovákov. Všetci členovia výboru sú dobrovoľníci bez nároku na odmenu. Je to veľká obeta ich voľného času za spoločnú vec – udržanie nášho slovenského dedičstva, jazyka, kultúry a zvykov.

Minulí predsedovia výboru: L. Bardy, A. Banda 3x, Š. Kašárik 2x, Š. Gornal, F. Fecko, M. Urban, J. Brokeš 2x, T. Kral 4x, M. Fletcher, M. Kapusta 3x.

Súčasný predseda výboru Lukáš Pajánk a aj väčšinové zastúpenie mladej generácie vo výbore nasvedčuje, že táto organizácia má pred sebou ešte veľa produktívnych rokov.

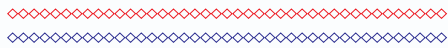
Ref: Jan Vrtielka: Slovaks in Australia, 1997.

Ivan Hupka: Pamätnica verných a veriacich, 2016.

*Text :Marta Kapusta, máj 2020
Foto: Archív ZASV*

Zo Slovenska

Informácie ohľadom koronavírusu na Slovensku

Podľa ratingu Európskej komisie je Slovensko na prvom mieste zo všetkých štátov EÚ v počte nakazených a vo zvládnutí krízy.

Od začiatku mája sa pristúpilo k uvoľňovaniu reštriktívnych opatrení na Slovensku. Slovenská vláda spolu so špeciálnou skupinou vedcov a lekárskech predstaviteľov pripravila 4 fázy postupného uvoľňovania.

Situácia, ktorá bola unikátna počas tejto krízy, sa týkala tohtoročných maturantov. Po niekoľko týždňových rokovaní Ministerstva školstva a vlády sa maturity celoštátne zrušili. Študentom sa spriemerovali známky zo všetkých štyroch rokov a vytvorila sa záverečná známka, no v prípade nesúhlasu mohol študent požiadať o dodatočnú skúšku v júni. Základné a stredné školy majú byť otvorené v júni, ale študenti a školáci sa do školských lavíc vrátia až v septembri.

Česko a Slovensko rokujú o otvorení hraničného prechodu na územiach oboch štátov. Túto iniciatívu verejne podporujú aj slovenskí a českí umelci. Išlo by o podobný scenár, aký je plánovaný medzi Novým Zélandom a Austráliou. Susedné štáty navzájom rokujú o postupnom otvorení hraníc.

Vedecko-technologický pokrok na Slovensku ide míľovými krokmi vpred

Slovensko a najmä Bratislava sa aj napriek kríze stáva technologickým a start-upovým epicentrom strednej Európy. V Bratislave sídli niekoľko medzinárodných start-upových investičných organizácií a aj napriek kríze sa slovenskí vedci medzinárodné vyznamenali vo vývoji testovacích súprav na COVID-19.

Unikátny diagnostický PCR vyvinuli slovenskí vedci na čele so slovenskou firmou Multiplex DX. Prvých 100 000 kusov bude financovaných firmou ESET. Hlavným vedcom, ktorý vyvinul kľúčový komponent, je Pavol Čekan. Tento test je možné použiť najmä v počiatočnej fáze ochorenia. Prináša sebestačnosť krajiny pri testovaní a diagnostikovaní nového koronavírusu.

Okrem toho bolo Slovensko jedným z hlavných kooperačných

partnerov v rámci EÚ. Podľa Európskej komisie darovalo Slovensko niekoľko desiatok tisíc dezinfekčných materiálov a rúšok Taliansku.

Súčasná kríza pozdvihla povedomie o vede a potrebe finančnej pomoci vedeckému vývoju. Toto, ale aj vzájomná európska vedecká pomoc je dôvod na vytvorenie špeciálnej databázy na Slovensku pod hlavičkou Európskeho výskumného portálu. Databáza Alumni je prvou unikátnou platformou pre slovenských vedcov žijúcich v zahraničí. Cieľom je spojiť a navzájom podporovať výskumnú činnosť vedcov v zahraničí. Medzi hlavné výhody začlenenia sa do tohto systému je vzájomná pomoc, networking a podpora zo strany Slovenska.

Viac informácií je možné získať na stránke eraportal.sk, sekcia Alumni Databáza.

Nové programové vyhlásenia vlády a pozitívne zmeny pre zahraničných Slovákov

Nová vláda Igora Matoviča po svojom nástupe získala podporu parlamentu aj prezidentky SR na ratifikáciu Programového vyhlásenia vlády SR. Toto vyhlásenie je kľúčový dokument, ktorý každá nová vláda na začiatku svojho štvorročného pôsobenia musí vytvoriť, obhájiť a ratifikovať. Tento niekoľko desiatok-stranový dokument obsahuje hlavné priority, ciele a postupy na chod Slovenska, na to, ako sa Slovákom doma aj v zahraničí bude žiť.

Okrem zásadných pozitívnych zmien pre Slovákov žijúcich v zahraničí stojí za spomenutie aj niekoľko domácich novinek. Hlavnou prioritou tejto vlády je boj proti korupcii a napravenie súdnej moci. Zradila sa nová vládna inštitúcia pre regionálny rozvoj, ktorej hlavným cieľom je znížiť ekonomické rozdiely jednotlivých regiónov Slovenska. Taktiež sa zaviedol väčší dôraz na životné prostredie, ochranu prírody a nadobudnutie väčšej samostatnosti v oblasti poľnohospodárstva.

Pre Slovákov žijúcich v zahraničí sa stanovilo niekoľko zmien, ktoré by chcela vláda zmeniť. Podľa dokumentu plánuje vláda v prvom rade zlepšiť podmienky pre dvojaké občianstvo Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí stratili slovenské občianstvo kvôli platnej legislatíve. Malo by sa pristúpiť k povoleniu dvojakeho občianstva. Taktiež vláda spomína aj sprístupniť získanie slovenského občianstva.

Zásadná zmena by mala nastať aj v inštitúcií Zväz Slovákov žijúcich v zahraničí. Podľa vyhlásenia plánuje vláda reformovať jej spôsob fungovania a taktiež pripustiť viac finančnej podpory samotnému zväzu, ale aj jednotlivým slovenským spolkom fungujúcim v zahraničí.

Text: Sylvia Poliaková, Melbourne Foto: internet

Andrej Sládkovič

**VLASTNÝM MENOM ANDREJ BRAXATORIS, SA NARODIL
30. MARCA 1820 V KRUPINE**

Popredné miesto medzi najvýznamnejšími básnikmi romantického obdobia v dejinách slovenskej literatúry patrí Andrejovi Sládkovičovi. Od narodenia autora básnických skladieb *Marína* a *Detvan* uplynulo 30. marca 200 rokov.

Inšpiračnými zdrojmi predstaviteľa slovenskej romantickej poézie a príslušníka štúrovskej generácie boli vlastné zážitky, citový život, osobné konflikty, ale aj hľadanie životnej rovnováhy v zložitej situácii v národnom a spoločenskom živote 19. storočia. Všetky sa dajú nájsť v jeho najvýznamnejšom diele napísanom v štúrovskej slovenčine *Marína* (1846). V básnickej skladbe vyjadril nielen lásku k milovanej žene, ale aj k slovenskému národu či domovine.

Andrej Sládkovič, vlastným menom

Andrej Braxatoris, sa narodil 30. marca 1820 v Krupine. Pochádzal z mnohopočetnej rodiny učiteľa a literáta Ondreja Braxatorisa. Prvé vedomosti naberal v rodnej Krupine. Od roku 1830 navštevoval školu v Perovčanoch, kde sa zdokonaľoval aj v maďarčine.

V rokoch 1831 – 1832 študoval na piaristickom gymnáziu v Krupine. Evanjelické lýceum v Banskej Štiavnici navštevoval v rokoch 1832 – 1840. V štúdiu teológie pokračoval na Evanjelickom lýceu v Bratislave (1840 – 1842), kde sa aktívne zapájal aj do činnosti v Ústave reči a literatúry československej. Ako viacerí predstavitelia štúrovskej generácie študoval aj on teológiu v Nemecku na univerzite v Halle (1843 – 1844).

Po návrate na Slovensko pôsobil do roku 1847 ako vychovávateľ v Rybároch, kde vznikli aj jeho najvýznamnejšie diela *Marína* a *Detvan*.

Ako evanjelický farár začína Sládkovič najprv v Hrochoti (1847) a potom až do konca života pôsobil v Radvani, ktorá je dnes mestskou časťou Banskej Bystrice.

Inšpiráciou k napísaniu *Maríny* bol pre mladého básnika Sládkoviča rozchod s jeho veľkou láskou Máriou Pischlovou,

s ktorou sa zoznámil počas štúdia v Banskej Štiavnici. V rodine Pischlovcov si našiel aj miesto vychovávateľa, čím si zarábala na ďalšie štúdiá.

K rozchodu dvojice došlo, keď Sládkovič študoval teológiu v Halle. Máriu totiž matka nútila k sobášu s bohatým kupcom – medovníkárcom.

Rozsiahla básnická skladba vyšla v roku 1846 v Pešti. Tvorí ju 286 desať veršových a päť osem veršových strof, pričom každá strofa je uzavretá myšlienka.

Od mladosti bol Sládkovič aktívnym účastníkom národného spolkového života. Patril k aktívnym členom Literárno-dramatického odboru Matice slovenskej, podporovateľom a šíritelom slovenských kníh a časopisov. V jeho básňach *Nehaňte ľud môj*, *Hron*, *More*, *Morava*, *Krajanom* či *Mládenec* zaznieval aj silný vlastenecký postoj.

Aj svojou druhou najznámejšou básnickou skladbou *Detvan* (1853) sa pokúsil pozdvihnúť národné povedomie Slovákov.

Básnik, ale aj prekladateľ ruskej, francúzskej i nemeckej poézie Andrej Sládkovič zomrel 20. apríla 1872 v Radvani, vo veku vo veku 52 rokov.

Autor: TASR

Z kultúry na Slovensku – Najkrajšia kniha a poviedka pre deti za rok 2019

Na Slovensku sa každoročne koná súťaž o najkrajšie a najlepšie knihy pre deti za predošlý rok. Súťaž je organizovaná medzinárodným domom umenia pre deti Bibiana a Ministerstvom školstva SR.

Za rok 2019 si titul najkrajšej knihy vyslúžilo niekoľko storočí staré veľdielo *Božská komédia* od renesančného svetového spisovateľa Danteho Alighieriho. Konkrétne zvíťazilo jej výtvarné spracovanie pre deti. Dielo spracoval akademický maliar Miroslav Cipár a vydal Spolok sv. Vojtecha. Krásne, kreatívne a zapájajúce výtvarné spracovanie tohto veľkolepého diela pre deti získalo obrovské nadšenie nielen

medzi deťmi, ale aj odbornou verejnosťou. Spolok svätého Vojtecha tak prostredníctvom kreativity priblížil náročné dielo aj pre deti.

Okrem najkrajšej knihy si titul najlepšej detskej poviedky vyslúžilo dielo *Žabiatko* od známej slovenskej spisovateľky Ľudmily Podjavorinskej. Mnoho iných kníh a diel je zverejnených aj na stránke Bibiana, medzinárodného umeleckého domu pre deti.

Vydávanie detských kníh na Slovensku sa momentálne teší obrovskému úspechu aj vďaka pridanej hodnote výtvarného spracovania.

Michaela Musilová

Chcela sa stať astronautkou. A možno bude prvým človekom, ktorý navštívi planétu Mars.

Michaela Musilová je astrobiologička, ktorá sa zameriava na výskum života v extrémnych prostrediach. Doktorát získala na University of Bristol. Podieľala sa na viacerých projektoch NASA a Európskej vesmírnej agentúry. Ako členka aj veliteľka posádok sa zúčastnila na viac ako 20 simulovaných misiách na Mars a na Mesiac. Pôsobí aj ako hosťujúca profesorka na Fakulte elektrotechniky a informatiky STU.

V súčasnosti sa nachádza na Havaji. Je riaditeľkou stanice HI-SEAS, pôvodne vyvinutej pre NASA na výskum ľudských vzťahov a psychologických ťažkostí, ktorým budú musieť čeliť astronauti počas dlhodobých pobytov vo vesmíre. Jej skúsenosti dnes môžu pomôcť mnohým, ktorí sa vyrovnávajú so sociálnou izoláciou počas pandémie nového koronavírusu.

Stanica HI-SEAS, ktorej Slovenka šéfuje, je otvorená pre vesmírne agentúry a firmy z celého sveta. Tento rok organizuje a vedie najmä simulované misie na Mesiac a Mars v spolupráci s NASA a Európskou vesmírnou agentúrou. Ich cieľom je pripraviť personál a technológiu na to, aby raz ľudstvo mohlo žiť a pracovať na týchto mimozemských objektoch.

„Robíme rôzne výskumy, pestujeme rastliny v simulovaných podmienkach, skúmame lávové tunely, pretože v podobných by na Marse aj dnes mohol

existovať život, testujeme aj robotov a robotické vozidlá, medzi inými aj rover slovenskej výroby od firmy RoboTech Vision,“ opisuje Musilová.

Na simulovaných misiách sa však testujú aj ľudské vzťahy. Musilová s tým má už šesťročné skúsenosti, počas ktorých zažila vyše 20 misií. „Najdlhšia trvala niečo vyše mesiaca. Mala som absolvovať aj osemmesačnú simulovanú misiu NASA v roku 2018, no tú sme, žiaľ, museli prerušiť pre zranenie jedného člena posádky,“ dodáva astrobiologička.

Aj preto rozumie úzkostným stavom, ktoré momentálne zažíva mnoho ľudí, ktorí podobnú izoláciu možno nikdy nezažili. Habitat stanice HI-SEAS má pritom priemer len 12 metrov a šesť ľudí v ňom trávi týždne, niekedy aj mesiace, takmer bez nároku na súkromie.

Zásah zvonku je v prísnom režime povolený len v prípade ohrozenia života, čo sa práve stalo na spomínanej misii v roku 2018.

Michaela Musilová plánuje aj naďalej spájať svoje výskumné a vzdelávacie aktivity so Slovenskom. Chce spoluorganizovať ďalšie kolo súťaže, pokračovať vo vedení študentských prác a prehlbovať vesmírne projekty cez SOSA. Medzi ne patria aj prednášky a popularizačné videá pripravené s FEI STU zo simulovanej vesmírnej stanice na Havaji. Na FEI STU sa zároveň pripravuje nový študijný program kozmického inžinierstva, v rámci ktorého by Michaela Musilová vyučovala aj astrobiológiu.

Zdroj: Forbes, vedanadosah.cvtisr.sk

Pripravila: Janka Sekeráková

Viete, že...

Proglas, Konštantínov básnický predslov k prekladu Biblie, sa považuje za prvú písomnú prácu napísanú v literárnom staroslovanskom jazyku.

Astronomické hodiny (orloj) v Starej Bystrici v Kysuckom kraji, ktoré zobrazujú Sedembolestnú Pannu Máriu - patrónku Slovenska, sú najpresnejšie astronomické hodiny na svete.

Banská Bystrica a história baníctva

Mesto Banská Bystrica je veľmi staré osídlenie situované na ceste „Via magna“ z Uhorska do Poľska, ktoré slúžilo ako východisková základňa pre ťažbu na ložiskách medi, zlata a železa. Tieto kovy sa ťažili už niekedy okolo začiatku nášho letopočtu v blízkom okolí mesta. Pôvodne slovenské osídlenie nadobudlo väčší význam po príchode baníkov z nemecky hovoriacich zemí a to hlavne po mongolskom (tatárskom) vpáde v roku 1242, kedy ich kráľ Béla IV. pozval do vyplienenej krajiny. Rozmach osídlenia bol zrejme veľmi rýchly, lebo už v roku 1255 mu udeľuje práva slobodného kráľovského mesta. Mestské práva boli pôvodne udelené len pre saských hostí, ale slovenské obyvateľstvo si neskôr vydobylo tiež rozhodovacie postavenie, takže sa po roku striedali nemecký richtár so slovenským. Rozvoj mesta bol spojený hlavne s ťažbou medených rúd v území medzi Starými Horami a Španiou Dolinou. Hoci sa tu med' ťažila zrejme už v prehistorických časoch, priemyselný význam nadobudla až v druhej polovici 13. stor. V 14. stor. sa med' už preukázateľne vyvážala do Benátok.

Najväčší rozmach mediarskeho priemyslu bol v rokoch 1494 - 1546 keď boli bane, huty a hámre (strojné kovanie) v prenájme Thurzovsko - Fuggerovskej spoločnosti. V tej dobe to bol najvyspelejší a najmodernejší ťažobný, výrobný a obchodný komplex pravdepodobne v celej Európe. Ročná výroba kovovej medi sa pohybovala medzi 1 100 - 1 200 t, čo bolo na ten stupeň technickej úrovne úctyhodné množstvo, na ktoré bolo potrebné vyťažiť najmenej 10 000 - 15 000 t rudy výlučne z podzemia a to v košoch alebo kožených vakoch. Med' obsahovala aj určité množstvo striebra, ktoré sa zhutňovaním získavalo pomocou olova ako vedľajší produkt. Ročne sa tak vyrobilo okolo 2,2 t striebra, ktoré pri vtedajšej svetovej cene tvorilo významný prínos pre ekonomiku podniku. V tomto období bol vybudovaný aj, na tú dobu moderný a veľký Medený hámor pri rieke Bystrica v severnej časti terajšieho mesta. Vykúvali sa v ňom medené plechy a iné hotové výrobky určené hlavne pre vývoz. Po veľkých nepokojoch a štrajkoch baníkov a ostatného robotníctva v rokoch 1525 - 1526 sa spoločnosť rozpadla a bane prenajímala len rodina Fuggerovcov. Cez viaceré

európske prístavy sa bystrická med' vyvážala až do Číny, Ameriky, Afriky a na Stredný Východ. Spektrálnymi analýzami bolo dokázané, že väčšina bronzových výrobkov vyrobených v tej dobe v južnej Nigérii obsahujú med' z Banskej Bystrice a okolia. Podnebie v 16. - 18. stor. bolo podstatne chladnejšie ako dnes a podmienky v horách, kde sa bane nachádzali, boli drsné a preto väčšina bohatých majiteľov sídlila v Banskej Bystrici. Mnohí baníci pracujúci v špaňodolinských baniach bývali v osadách v doline a v Banskej Bystrici a dochádzali na týždňovky. Okrem toho riečka Bystrica a aj Hron poskytovali dostatok vody na pohon rôznych strojných zariadení potrebných pri výrobe medi. Okrem Medeného hámra významný bol aj Langov hámor pri dolnej bráne v priestore nazývanom Hušták, medený hámor, drôtovňa a valcovňa medených plechov v Jakube (mestská časť Banskej Bystrice).

Po odchode Fuggerovskej rodiny v roku 1546, bane, huty a všetky spracovacie zariadenia prebral erár a istý čas ich prenajímala, ale ľahšie dostupné a bohatšie rudné zásoby boli už vydobyté a svetová cena medi v dôsledku konkurencie klesla. Počas 17. stor. pri protihabsburských povstaniach boli bane a ostatné výrobné zariadenia spustošené a prevádzka sa niekoľkokrát aj zastavila a frustrované osadenstvo sa rozutekalo. Situácia sa upokojila až v 30. rokoch 17. stor., ale pre konkurenciu na svetových trhoch a odbytové problémy, priemysel len živoril. Začiatkom 18. stor. celý banskobystrický mediarsky priemysel zamestnáva len okolo 800 ľudí, a vojská Františka II. Rákócziho ho opäť vyplienili, ale podarilo sa ho udržať v chode pomocou nútenej práce. Aj po skonsolidovaní politických pomerov výroba medi kolísala medzi 150 - 370 t ročne a niekdajšej úrovne už nikdy nedosiahla. Niektorí nájomcovia baní ešte pracovali so ziskom, ale potom bane upadli do straty a hoci sa v polovici 19. stor. ešte stále vyrábalo 50 - 70 t medi, roku 1888 bola prevádzka zastavená. Prevádzkové zariadenia v Banskej Bystrici a najbližšom okolí postupne zanikli až na Medený hámor, ktorý sa udržal v prevádzke takmer do konca 20. stor., hoci sa jeho výrobný program niekoľkokrát zmenil.

Zdroj: Website: Slovenská banská cesta

V bezprostrednej blízkosti mesta, západne od obce Malachov sa vyskytuje ortuťová mineralizácia na ploche okolo 80 km². Najznámejšie lokality sú Veľká studňa, Nemecký vrch, Trávnny ždiar, Dolná skala, Mútna, Ortuťový vrch, Cipkove jamy, Pri jazere. Mineralizácia sa viaže na zlomové línie S - J smeru. Začiatky ťažby ortuťových rúd nie sú známe, ale prvé údaje sú už z roku 1390. Svojho času sa považovali za druhé najväčšie dobývané ložisko v Európe. Rudné teleso Pri jazere, ktoré sa dobývalo v 14. storočí, patrilo vtedy medzi najstaršie dobývané ložiská v Európe. Žily sa dobýjali ako podzemne pomocou štôlní, tak aj povrchovo v tzv. cipkových jamách. V štôlniach sa robili malé odkaliská v ktorých sa zachytáva čistá ortuť. Na lokalite Ortuťový vrch sa v roku 1535 týždenne ťažilo okolo 20 kg ortuti. V minulosti sa v celom poli vyťažilo asi 5 700 kg ortuti a ťažba trvala až do konca 18. storočia. Novodobá história ťažby začala v roku 1969 a trvala do 1989. Ortuťová ruda sa ťažila na lokalite, odkiaľ sa nákladnými autami dopravovala do úpravne Špania Dolina, kde sa vyrábala flotačný koncentrát, ktorý sa ďalej spracúval v ortuťovni Rudňany. Západne od obce v lokalite Ortúty sa v malom množstve ťažilo hnedé uhlie s nízkym obsahom popola a vysokou výhrevnosťou, ktoré sa používalo v Kremnici pri zhutňovaní zlato - strieborných rúd.

Pred II. svetovou vojnou bola Banská Bystrica sídlom podniku Antimónové banícke a hutnícke závody úč. spol. a po vojne podniku Rudné bane n. p., neskôr š. p. Mediarsky priemysel v Banskej Bystrici a okolí sa po roku 1888 postupne zastavoval a technologické zariadenia na území terajšej Banskej Bystrice tiež zanikli. Patrili k nim spomínané tri prevádzky v Jakube a to drôtovňa, valcovňa medených plechov a medený hámor. V prevádzke ostal len Medený hámor nachádzajúci sa ďalej po rieke Bystrica, ale jeho výrobný program sa niekoľkokrát zmenil. Pôvodne v ňom bolo v prevádzke 6 kováčich stolíc

(nákova s vodou poháňanými kováčimi kladivami) a 13 kováčskych pecí. Vďaka výhodnej geografickej polohe, mesto sa naďalej rozrastá a tak boli niektoré mediarske prevádzky prestavané na píly alebo zrúcané a pozemky s časťou materiálu použité na pre iné účely. Z tohto dôvodu sa na území terajšieho mesta nenachádzajú žiadne pôvodné technické pamiatky pripomínajúce slávne obdobie ťažby a výroby medi. Zachovaná budova Medeného hámra neposkytuje obraz o jeho pôvodnom zameraní.

Celé historické jadro Banskej Bystrice s honosnými domami je výsledkom stavebnej činnosti, ktorá tu bola vďaka prosperite mediarskeho priemyslu. Jednotlivé stavebné pamiatky sú uvádzané v početných publikačných materiáloch o meste. Z hľadiska histórie baníctva je potrebné spomenúť aspoň Thurzov dom (sídlo zakladateľa slávnej Thurzovsko - Fuggerovskej spoločnosti) s cennými pamiatkami v interiéri ako aj neskôr prestavanú budovu Banskej komory - Kammerhof (terajšia budova Generálneho riaditeľstva lesov SR). Niekoľko storočí tu sídlila správa baní a bol v nej aj pivovar, ktorý pôvodne varil pivo výhradne len pre baníkov. Neskôr bolo pivo predávané aj verejnosti, ale baníci mali zľavu. Zvykol tu bývať aj Kráľ Matej pri návštevách Banskej Bystrice, kde mal milenkú. Zaujímavé dejinné príbehy sa viažu aj k ostatným historickým budovám v centre a zaslúžia si pozornosť pri návšteve mesta.

Okrem mediarskeho priemyslu bol na území mesta aj ortuťovo - strieborný priemysel. V štvrti, ktorá sa v súčasnosti nazýva Fončorda bola výroba zrkadiel na ktoré sa používal amalgám striebra. (v Maďarskom jazyku sa amalgám nazýva foncsor). Pozostatky po dobývaní a výrobe ortuti sú v okolí obce Malachov stále rozoznateľné a vďaka aktivite miestnych občanov aj dobre prístupné. Obec má s mestom pravidelné autobusové spojenie a okolitá príroda je podmaňujúca.

Čo robíme v slovenskej komunite

VÝLET GEELONG

V nedeľu 8.marca 2020 poriadalo Združenie austrálskych Slovákov vo Viktórii teraz už tradičný výlet do okolia Melbourne.

Tento rok sme sa nasmerovali po mori do Geelongu špeciálne stavaným trajektom (ferry) Geelong Flyer konštruovaným tasmánskym staviteľom lodí Incat. Plavba trvá 100 minút. Je to už ich druhá loď. Pred dvomi rokmi sme sa mali veľmi úspešný výlet do Port Arlingtonu a viníc Bellarinského polostrova..

V Geelongu sa práve konalo stretnutie historických plachetníc a veteránov áut. Perfektné počasie, bohatý program, tiež spoločný obed v reštaurácii a dobrá nálada všetkých účastníkov doplnili úspešný výlet. Bolo to 10 dni pred prepuknutím pandémie a nikto netušil, že to bude naša posledná akcia na určitú dobu.

Zatiaľ sme zrušili všetky podujatia do odvolania.

60 gramov masla

čajová lyžička soľ

trocha strúhanka

trocha práškový cukor

700 gramov zemiaky

200 gramov hrubá múka

1 kus vajce

Zemiakové šúľance

CHUTNÉ JEDLO Z

TRADIČNEJ KUCHYNE

4 porcie

Zemiaky uvaríme v šupke a roztopeným maslom, po vychladnutí postrúhame, posypeme strúhankou, najemno. Zmiešame s hrubou múkou, vajčkom, maslom a soľou ktorú sme si vopred popražili na troške masla a cesto dobre vypracujeme. Vytvarujeme šúľance (3-5 cm), ktoré hodíme do vriacej osolenej vody a po vyplávaní na povrch varíme ešte cca 3 minúty. Po uvarení ich opatrne povyberáme sitkom do misky, polejeme

Čo robíme v SDB

Koniec 1.štvrťroku sme už mali školu na diaľku, keď nás všetkých nechala doma pandémie nebezpečného vírusu COVID-19.

Prvá Veľká noc bez šibačov a kúpačov a potom krátke prázdniny bez možnosti tradičných výletov do prírody. Vďaka elektronike sa však môžeme vidieť, rozprávať a v 2.štvrťroku aj vyučovať slovenčinu.

Je to nová skúsenosť pre deti, rodičov, aj učiteľov.

Veľa našich pravidelných akcií sme zrušili – slovenčina v Botanickej záhrade, Veľkonočné dielne v škole, Stavanie mája na Šumave. Deň zeme 22.apríla sme si tento rok pripomenuli cez Zoom.

Slovenské pranostiky ČO JE PRANOSTIKA?

Pranostika je predpoveď budúcich vecí, najmä počasia alebo porekadlo s takouto predpoveďou alebo životnou skúsenosťou. Ich výskumom sa zaoberá paremiológia.

Príklad:

*Medardova kvapka 40 dní kvapká.
Studený máj, v stodole raj.
Katarína na blate a Vianoce na lade.
Katarína na lade a Vianoce na blate.*

Traja zamrznutí – ľadoví muži a sv. Žofia.

Traja svätci Pankrác, Servác, Bonifác sú dnes spojení hlavne s počasím.

Pankrác bol popravený za cisára Diokleciána ako 14-ročný. Mal určitý majetok, ktorým podporoval chudobných a prenasledovaných kresťanov. Je to hrdina prvých kresťanských storočí.

Servác zomrel ako biskup, ale tiež ako mučeník. V roku 384 bol v Holandsku popravený nepriateľskými hordami. Je pochovaný v katedrále v Maastrichtu. Katolíci z Belgicka, Holandska a z i Nemecka prichádzajú do Maastrichtu na pravidelné púte.

Posledný z trojice, Bonifác, nezomrel mučeníckou smrťou. Bol to pápež, ktorý vo Vatikáne vládol v rokoch 608 až 615. Svätým sa stal, pretože bol dobrým pastierom veriacich.

Sv. Žofia bola tiež mučeníčka, zomrela v Ríme pri poslednej vlně prenasledovania – za cisára Diokleciána v roku 305. Legendy dodávajú, že spolu s ňou zomreli aj jej dcéry Fides, Spes a Caritas – teda Viera, Nádej a Láska.

*Traja ľadoví muži a Žofia je ich kuchárka, Jasnými
dňami, Pankráca a Urbana bude oberačka vín
požehnaná, Dážď na Pankráca osožný je poliam, ale
škodný viniciam, Pred Servácom niet leta, po Serváci niet
mrazu*

Zdroj: Internet, Wikipédia

DETSKÝ KÚTIK

ZVLÁDNEME TO - Miro Jaroš

Vypočuj si aktuálnu slovenskú pesničku speváka Mira Jaroša, ktorý ju vytvoril na podporu svojich fanúšikov.

https://www.youtube.com/watch?v=m5kF_UB1SS4

Tatino, prečo nie sme často vonku?

Už nebaví ma na balkóne stáť!

Tatino, prečo zavreli nám?

Chcem sa znova s kamarátmi hrať!

Vieš, ono to nie je také ľahké, prišiel ku nám vírus z ďaleka.

Všetko sa späť vráti po....., keď zem nájde lásku človeka.

Refrén: Podme všetci spolu tleskať!
Nech sa správa šíri

nech nás počuť do Iba spolu zvládneme to.

Tatino, prečo dávame si? Aj pre teba som jedno spravil sám.

Aj keď nám v nich odstavajú ušká, vďaka nim sa úsmev vráti k

Tatino, kedy objímeme.....?
Chýba mi a chcel by som byť s ňou.

Ľúbime sa predsa aj na diaľku, zavolaj jej s touto.....

Podme všetci spolu!

Nech sa správa šíri svetom, nech nás počuť do ďaleka.

Iba spolu /:
Vydržím, vydržím, vydržím, vydržím,
vydržím! :/

Tatino a povieš mi na dobrú noc
.....?

A čo tak o tom, že zem si želá krátku prestávku? Môže byť.

Ale prečo ľudia tak hlasno tleskajú?
Ďakujú tým, čo to ľahké
Pridáme sa?

Zatlieskame všetkým lekárom?
Aj predavačom, sestričkám a
A mnohým ďalším.
Podme všetci spolu tleskať atď. A zvládneme ešte viac.

Pomôcka: všetko , tleskať, škôlku, pekárom, prestávke, starkú, pesničkou, svetom, ďaleka, rúška, nám, zvládneme to, rozprávku, nemajú.

Pomôcka: všetko , tleskať, škôlku, pekárom, prestávke, starkú, pesničkou, svetom, ďaleka, rúška, nám, zvládneme to, rozprávku, nemajú.

Pripravila: Jarmila Buchová
CERUZKY VO SVETE 2/2020

Foto: z klipu Mira Jaroša

Zo stola výboru

Tento štvrtok sme ešte nemali schôdzu výboru ZASV. Z dôvodu pandémie sa neuskutočnil Veľkonočný piknik a Stretnutie zahraničných Slovákov sa zrejme tiež nebude môcť konať.

Dotácie z ÚSZZ boli dočasne zamrznuté.

Členky výboru boli blahoželať Dine Váňovej k 90.narodeninám. Elektronicky bola schválená prihláška nového člena výboru Rastislava Kovala. Vitaj, Rasto.

Blahoželáme Marike Rozmanovej, dlhoročnej členke ZASV, k 80. narodeninám a prajeme dobré zdravie a veľa energie.

Mnoga leta, Marika

BLAHOŽELANIE

75. ROKOV - DR. INKA HAVRILA

„Byť sama sebou, vždy hovoriť pravdu a veriť v Boha.“

V máji oslávila Dr. Inka Havrilová 75 rokov, v zdraví a stále plná energie. Keď neprednáša, pripravuje sa na prednášky, opravuje zadania, necestuje do zahraničia prednášať, je na prechádzke alebo ju nájdete v záhrade. V rozhovore podceňuje dosiahnuté výsledky v osobnom aj v akademickom živote. Okrem začiatku nového života v emigrácii pred 38 rokmi vychovala tri deti, ukončila magisterské štúdium s najlepšou diplomovou prácou z ekonómie v Austrálii.

Doktorandské štúdium v roku 2012 už v dôchodkovom veku. Tento rok je aj 25. výročie jej akademickej činnosti na Victoria University. Roky prednášala zároveň aj na Swinburne University Melbourne.

Napriek všetkým kvalifikáciám, ktoré získala počas ťažkých počiatkových rokov v Austrálii, Inka prisudzuje svoju múdrosť nie knihám alebo výskumu, ale lekciám, ktoré ju naučil sám život.

Na záver sa chceme poďakovať za všetku nezištnú pomoc slovenskej komunite, kde roky pracovala vo

výbore Združenia austrálskych Slovákov vo Viktórii. Málokedy chýbala pri príprave akcií, v kuchyni, pri korekciách Slovenských zvestí a i. Inka je výborná tanečníčka, nikdy nepokazí žiadnu zábavu. Babka piatim vnúčatám

Mnoga leta, Inka

Kalendár plánovaných podujatí

AUGUST – DECEMBER 2020

23. August	Obed so seniormi a výborom ZASV	12.00
4. Október	Piknik v Ruffey Lake Park – varíme guláš	11.00
27.-29. November	SDB – tábor Phillip Island	14.30
5. December	Mikulášsky piknik v Ruffey Lake Park	11.00

INZERCIA A OZNAMY

SLOVENSKÁ DETSKÁ BESEDA V MELBOURNE
SLOVENSKÝ JAZYK
VÝUČBA V ŠK. ROKU 2023 OD SOBOTY 8.2.

Placehold Community House
72 Henry St., Melbourne

Deti od 14.30 - 17.15
Dospelí od 18.30 - 19.30

Buďte so svojimi priateľmi a učíte sa do školy a študia!

TRIEDA DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU 3 - 7 rokov	TRIEDA DETÍ ŠKOLSKÉHO VEKU 8 - 15 rokov
SKUPINA DETÍ 2 - 4 roky	TRIEDA DOSPELÝ ZÁČIAŤOČNÍCI A POKROČILÍ

0432 636 578
Melbourne 03 9594 8888

WEBSTRÁNKA VEĽVYSLANECTVA

www.mzv.sk/canberra je naďalej hlavnou stránkou, ktorú veľvyslanectvo aktualizuje a nachádzajú sa na nej dôležité informácie.

Všetky konzulárne informácie prosím adresujte na cons.canberra@mzv.sk

Vysielanie v slovenskom jazyku si môžete naladiť každú nedeľu večer od 19.00 do 20.00 na SBS2 FM. Vysielanie je možné počúvať aj na internete na stránke

www.sbs.com.au/slovak

RADIO SLOVAKIA INTERNATIONAL

Z Bratislavy do celého sveta!

“Tu Bratislava! Vysielame pre všetkých Slovákov žijúcich v zahraničí. Prinášame vám správy, zaujímavosti, reportáže, aktuality. Denne zo Slovenska, ideme do celého sveta!

Milí priatelia, stanťe sa spoluvorcami vysielania, ktoré pripravuje Radio Slovakia International. Napíšte nám o vašich podujatiach, aktivitách, ale aj o zaujímavých osobnostiach žijúcich vo vašom okolí. Na korešpondenciu od vás sa tešíme na adrese: ingrid.slaninkova@rozhlas.sk

ZASV a SDB hľadajú kvalifikované učiteľky materskej školy a prvého stupňa základnej školy.

INFORMÁCIE - slovaklittleschool@gmail.com

Redakčná rada: Lukáš, Janka, Patrik, Lucia a Marta
Grafická úprava – Lucia Gajdošová
Zodpovedný – Výbor ZASV
Korigovala Dr. Alena Záborská Ročník IX.
Komunitné oznamy budú inzerované zdarma.

Dary na produkciu Slovenských Zvestí sú vítané.

Slovenské zvesti - pozývajú prispievateľov a nádejných novinárov, aby sa pridali k mladému kolektívu Redakčnej rady.

Info: Patrik Polcer
patrik.polcer@gmail.com

Slovenské zvesti sú vydávané za podpory Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

It's heaps nice to meet you!

Lucia Gajdosova
Graphic Designer

0481 224 229
hello@heapssmall.com
heapssmall.com

heapssmall.

Preklady & tlmočenie do slovenského jazyka

Nora KOVARČIKOVÁ
NAATI akreditovaná prekladateľka & tlmočníčka pre slovenský jazyk
9 Athlstone Road
3754 Doreen VIC, Austrália

nkovarcikova@gmail.com
+61 432 636 578

Easy Peasy Removals

0431 74 74 11
info@easypeasyremovals.com.au

S finančnou podporou
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí